Пише: Јан Бенкрофт
недеља, 07 фебруар 2010 19:14

(Гардијан, 2.2.2010)

Уочи пресуде међународног суда правде о легалности једностраног проглашења независности Косова, која се очекује у наредним месецима, напетост расте док и унутрашњи и међународни чиниоци остају при својим позицијама. Нова стратегија интеграције северног Косова у институције, којој се много приговарало, додатно је отуђила косовске Србе, сузила маневарски простор Београду и оживела позиве косовских Албанаца да се заузме тврђи став по питању контроле територије.

Еулекс је у све запетљанијој ситуацији; има задатак да служи циљевима других, а истовремено није у стању да остане посвећен статусној неутралности. Нова стратегија, која је развијена у сарадњи са Владом Косова, изазвала је снажне реакције Београда. Српски председник, Борис Тадић, окарактерисао ју је као „непотребну и опасну провокацију“ која представља „флагрантно кршење резолуције 1244 Савета безбедности“.

Ова стратегија има за циљ да „паралелне институције“ падну у други план тиме што се, рецимо, према Ахтисаријевом плану, ствара нови округ (Северна Митровица) и од стране косовских институција организују избори у Лепосавићу, Зубином потоку и Звечану. Међутим, Срби са севера Косова настављају да се противе овим плановима за децентрализацију, описујући их као „нелегалне и неприхватљиве“. У међувремену, Ив д Кермабон, вођа Еулекса, критиковао је одлуку српског парламента да се поставе судије у паралелним српским судовима, тврдећи да „на Косову може постојати само један правосудни систем“ и да је „Еулекс одлучан да помогне учвршћивању косовских институција у области правосуђа... како би тзв. паралелне структуре постале безначајне“.

Ова различита тумачења тога шта су заправо „незаконит“ акт или „паралелна институција“ – институције косовских Албанаца који су једнострано прогласили независност, или институције косовских Срба који се противе отцепљењу – пример су

парадокса насталих приликом покушаја да се статус Косова реши једностраном одлуком.

Упркос датој потврди да је мисија Еулекса консултована поводом нове стратегије, она је све време покушавала да се од ње дистанцира; то је бесмислен гест имајући у виду њену кључну улогу и појачано присуство, нарочито с обзиром на три најспорнија питања са којима се суочава Север – полицију, царину и судство. Заиста, нова стратегија намерно игнорише план од шест тачака генералног секретара УН Бан Ки Муна, који пружа статусно неутрална и практична решења управо за ове изазове.

Када је у питању решење царинског питања, Бан Ки Мун рецимо предвиђа да се таксе прикупљене на граничним прелазима 1 и 31 користе „за развој локалних заједница“, док нова стратегија инстистира да „прикупљене царине иду централној власти“. Упозоривши да мир остаје „нестабилан“, специјални изасланик генералног сексретара за Косово Ламберто Занијер је нагласио да „смо током година научили да решавање ситуације на северном Косову захтева непрекидно залагање, сталне контакте са локалним заједницама и континуирано консултовање и координацију са свим релевантним чиниоцима.“

Нова стратегија за Север игнорише овај савет и заправо покушава да сасвим заобиђе УН, упркос чињеници да је само ангажовање Еулекса проистекло из резолуције 1244 Савета безбедности. А ни тензије нису ограничене само на Север. У јануару је српски министар за Косово и Метохију, Горан Богдановић., спречен од стране косовске полиције да посети српску енклаву Штпце на југу Косова, и уместо тога испраћен до административне линије разграничења. Овај инцидент навео је српског премијера Мирка Цветковића да позове амбасадоре Немачке, Британије, Француске, Италије и САД и оцени да је овакво кршење људских права и слободе кретања неприхватљиво. У међувремену, заменик министра за Косово и Метохију, Бранислав Ристић, приведен је од стране косовске полиције када се састао са српским повратницима у Клини.

Мада се Србија до сада према Еулексу односила углавном прагматично, његов неуспех да остане статусно неутралан озбиљно је угрозио мисију. Најновија стратегија за Север већ је постала извор озбиљне нестабилности. Пошто јој се с једне стране жустро противе Београд и косовски Срби, а косовски Албанци су чврсти у ставу да се она мора одлучно спровести, ова стратегија ће наставити да угрожава способност Еулекса да поступа у складу са својом мисијом.

Напори да се наметне коначни статус, у међувремену ће довести до даљег пораста тензија – како унутар, тако и између косовских Албанаца и Срба – што ће даље отежати задатак Еулексу и међународној заједници, нарочито како НАТО буде настављао да повлачи своје трупе. Упркос својој смањеној улози, можда би УНМИК могао да одигра кључну улогу у спровођењу конструктивних и статусно неутралних решења на Северу.